

Nr 634.

Av herr **Hægglom m. fl.**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition, nr 207, angående åtgärder i prisreglerande syfte på jordbrukets område.*

Å s. 26 i propositionen nr 207 angående åtgärder i prisreglerande syfte på jordbrukets område lämnas en uppgift, som ställer i blixtbelysning i hur hög grad försäljningen av jordbrukets produkter är statsreglerad. Där uppräknas de fria produkter, för vilka fri prisbildning är tillåten, och dessa äro: korn, havre, matärter, matpotatis och ägg. Äggen föras först nästa regleringsår till denna fria grupp, och överförandet sker inte reservationsfritt utan med vissa inskränkningar. Så genomgripande äro alltså jordbruksprodukternas pris statsreglerade ännu sex år efter världskrigets slut.

Vi anse det beklagligt, att den överenskommelse, som träffats mellan jordbruksorganisationernas förhandlingsdelegerade och jordbruksnämnden och som av regeringen godkänts och som vi jämväl för vår del i föreliggande läge äro beredda att i huvudsak godkänna, lämnar så litet utrymme åt en friare prisbildning, att jordbrukets försäljningsorganisationer med utnyttjande av marknadsmässiga förhållanden kunnat få möjlighet att eftersträva ett för jordbruket förmånligare resultat.

Av det siffermateriel, som redovisas i propositionen, är inte möjligt att fullt klart bedöma, om de överenskomna prishöjningarna komma att kunna täcka det i prognosen för året 1951/52 framräknade underskottet på 209 milj. kronor. Det är en icke obetydlig klyfta mellan denna siffra och enligt propositionen beräknade inkomstökningar på 172,5 milj. kronor. Huruvida bidrag ur clearingkassan för fettvaror jämte utjämningsavgifter vid export av mejeriprodukter kan täcka denna skillnad synes ovisst. Även om så skulle ske är att märka, att om nuvarande prisläge kommer att gälla, får jordbruket lämna ifrån sig sådana produkter som brödsäd, oljeväxtfröer, sockerbeter, konsumtionsmjölk och eventuellt periodvis även ägg till priser, som ligga under världsmarknadspriserna. Det kan bli en för jordbruket i framtiden farlig princip som därmed knäsettes, att jordbruket skall till fördel för folkhushållet, enkannerligen exportindustrien, tillhandahålla viktiga livsmedel till priser, som ligga under världsmarknadens nivå, samtidigt som det svenska jordbrukets produktionskostnader ligga högre än många andra länders i fråga om såväl arbetslöner som maskiner och drivmedel. Bensinbeskattningen för t. ex. med sig dyrare kostnader för traktordriften. Subventionssystemet har undanskymt dessa förhållanden, men de äro värda uppmärksamhet liksom även frågan om subventionernas fortsatta avveckling.

Den jordbrukspolitik, som beslöts år 1947, syftade till att ge jordbruket

gränsskydd gentemot utlandet, näppeligen till att hålla vissa viktiga jordbruksprodukter under världsmarknadens prisläge. 1947 års beslut innebar också, att jordbruksbefolkningen skall beredas möjlighet att uppnå och bevara jämställdhet i inkomsthänseende med andra folkgrupper. Så länge denna jämställdhet inte åstadkommits, är det så mycket mindre befogat att fastställa statsreglerade priser, som ligga under världsmarknadspriserna, på jordbruksprodukter. Efter de lönerörelser som skett efter lönestoppets upphävande har löneklyftan mellan jordbruket och andra näringsgrenar ökat i stället för att minskas. En jämförelse mellan industriarbetar- och lantarbetarlöner visar följande:

*Jämförelse mellan timlöner till vuxna manliga arbetare i
industri och jordbruk.*

	1939	1940	1941	1942	1943	1944	1945	1946	1947	1948	1949	1950	1951
Industriarbetare	133	145	156	170	178	182	190	204	233	253	261	270?	310?
Lantarbetare	67	72	82	91	101	106	121	135	147	177	184	190?	210?
Skillnad i öre	66	73	74	79	77	76	79	69	86	76	77	80?	100?

Vi ha anfört detta för att visa, att även om en friare prisbildning skulle kunna möjliggöra för jordbruket att förbättra sina inkomster, så skulle detta inte innebära något otillbörligt gynnande, och möjligheterna härför torde vara i avsevärd grad begränsade. En friare prisbildning på t. ex. brödsäd skulle dock kunnat möjliggöra att större tillskott kunnat ske från slättbygdernas jordbrukare till den clearing som avses till fördelning på den mängd mjölkfett, som inväges inom områden med relativt små möjligheter att utnyttja de prisförbättringar som riksdagen nu uppmanas att godkänna.

Vi anse därför önskvärt, att jordbruksprodukternas pris på den inhemska marknaden fritt få röra sig upp till världsmarknadsprisens nivå. Särskilt hårt äro priserna låsta i fråga om mejeriprodukterna.

När det gäller slaktdjurspriserna medge de överenskomna baspriserna vissa variationer för att påverka tillförseln under säsongmässiga variationer och överflyttningar från den ena kvalitetsklassen till den andra. I fråga om mejeriprodukter anse vi att en sådan rörlighet vore synnerligen önskvärd, så att t. ex. på konsumtionsmjölken finge uttagas vad som eventuellt ej inflyter av beräknad inkomstökning på grädde och ost.

I fråga om konsumtionsmjölken har riksdagen redan i överensstämmelse med jordbruksutskottets utlåtande nr 13 uttalat sig för att mejerierna skola tillåtas att vid sidan av den till 3 procents fetthalt standardiserade mjölken saluföra mjölk av högre fetthalt under förutsättning att mjölk med 3 procents fetthalt alltjämt tillhandahålles och att jämväl den fetare mjölken blir föremål för standardisering. Detta beslut, som avsåg att över hela

landet bereda konsumenterna möjlighet att köpa en mjölk av bättre kvalitet än den med 3 procents fetthalt, föreslås nu för nästa regleringsår utformas så, att 3 ½-procentig mjölk skall få saluföras som glastappad mjölk. Därigenom begränsas försäljningsrätten till 9 procent av landets mejerier, och då glastappningen enbart den förorsakar ett fem öre högre pris, blir den 3 ½-procentiga mjölken så dyr, att förbrukningen av densamma blir mycket ringa. Jordbruksnämnden anför som skäl för sitt ståndpunktstagande, att det ur övervakningssynpunkt är nödvändigt att, om två slags mjölk saluföras, den ena säljes glastappad. Den ursprungliga orsaken till standardiseringen vid 3 procent var bristen på matfett och nödvändigheten att för matfetsransoneringens genomförande begränsa fetthalten i konsumtionsmjölken. Nu anföres prisövervakningssynpunkten som skäl för ett envist fasthållande vid kristidsransoneringsåtgärden.

Representanter för konsumenter och detaljhandel i jordbruksnämndens råd ha påyrkat tillhandahållande av mejerimjölk med en högre fetthalt. Priskontrollnämnden, för vilken prisövervakningssynpunkterna ej borde vara främmande, har ansett att medgivandet att sälja mjölk med fetthalt på 3 ½ procent borde avse icke endast flaskmjölk, utan även mjölk i lös vikt. Vill man tillmötesgå konsumenternas önskningsar och genom en fetare konsumtionsmjölk befrämja en större inhemsk förbrukning av mjölkfett för att minska exportöverskottet, är det nödvändigt att åtminstone följa priskontrollnämndens linje. I den motion, som föranledde jordbruksutskottets av riksdagen godkända uttalande, förordades en mindre uniformerad utformning av bestämmelserna, då det föreslogs »att mejerierna bredvid den 3-procentiga standardiserade mjölken tillåtas saluföra en mjölk av bättre kvalitet, som i fråga om fetthalt får avpassas efter varje mejerierådes konsumtionsvanor och vars pris får bli en förtroendesak mellan mejeri och köpare». Att enbart av prisövervakningssynpunkter förhindra försäljning av en fetare mjölk i lös vikt anse vi opåkallat. Priset för lösmjölk med högre fetthalt bör kunna ställas i relation till det för glastappad mjölk fastställda priset. Vidare utgör det för 3-procentig mjölk normerade priset alltid tillräcklig garanti för att allmänheten ej blir uppskörtad, även om en mjölk med högre fetthalt säljes i lös vikt.

I propositionen förordas (s. 92) att medel från clearingkassan för fettvaror skola få användas till täckande av förluster på smörexporten, dock endast inom ramen för de vinster, som under regleringsåret uppkommit eller uppkomma vid export av svenska oljeväxtfröer och därav beredda oljor. Helt och hållet utanför ställes den vinst, som skulle kunna tillföras clearingkassan genom att den svenska margarinindustrien får betala den hemmaproducerade rapsoljan till pris, som ligga i nivå med världsmarknadens eller i nivå med de priser vartill rapsfröet kan exporteras. Saken är av stor betydelse inte endast för storleken av det belopp, varmed förlust

på smörexporten skall kunna täckas, utan även för det pris varmed margarinet konkurrerar med smöret på hemmamarknaden.

Vid den tid jordbruksutskottet behandlade propositionen nr 76 om prisreglerande åtgärder under senare delen av produktionsåret 1950/51 lämnades från jordbruksnämnden uppgift om att råvarukostnaden per kg margarin med priset för rapsolja enligt odlarpriset för 1950 års skörd och övriga ingredienser till världsmarknadspris blev kr. 2: 33, motsvarande ett margarinpris på kr. 3: 51. Med rapsoljans pris baserat på ett fröpris av kr. 1: 30, som ernåtts vid export, skulle råvarukostnaden per kg margarin bli kr. 2: 74, vilket motsvarar ett försäljningspris på kr. 3: 92 eller 47 öre högre än nuvarande margarinpris. Med rapsolja i världsmarknadspris blir råvarukostnaden per kg margarin kr. 2: 82 och det däremot svarande margarinpriset kr. 4: — eller 55 öre högre än nuvarande pris.

Detta betyder, att om den svenska oljeväxtodlingen saknats, hade margarinet utan subventioner i dag kostat kr. 4: — per kg. Situationen är alltså den, att jordbruket tillhandahållit en billig råvara för margarinframställningen, vilket möjliggjort för margarinet att genom lågt pris bereda smörproduktionen hårdare konkurrens.

Riksdagen har i anledning av jordbruksutskottets utlåtande nr 13 uttalat, att anledning saknas att i någon form subventionera margarinet. Då detta enligt vår mening bör leda till att rapsolja av margarinfabrikanterna betalas med pris, som antingen motsvarar exportpriset för rapsfrö eller världsmarknadspriset för rapsolja, bör clearingkassan för fettvaror kunna tillföras betydande vinst vid margarinindustriens inköp av rapsolja. En sådan vinst anse vi böra få användas för täckande av förlust på smörexporten på samma sätt som den vinst, som uppstår vid export av oljeväxtfröer och av dem beredda oljor. Det är ofrånkomligt att det råder ett samband mellan margarinet prisbillighet och det smörexportöverskott som uppstår, och i den mån jordbrukets oljeväxtodling möjliggjort margarinet prisbillighet bör kompensation lämnas till täckande av förluster vid smörexport.

Med stöd av vad vi ovan anfört hemställa vi,

att riksdagen vid behandling av propositionen nr 207 angående åtgärder i prisreglerande syfte å jordbrukets område förordar åtgärdernas utformning i huvudsaklig överensstämmelse med vad vi här föreslagit.

Stockholm den 16 maj 1951.

Einar Hægglom.

Eric Nilsson.

Carl Östlund.

C. Oscar Nolin.

Albert Larsson,

Karlstad.